

Hämeen ELY-keskuksen näkemyksiä HE 241/2020

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuuleminen 24.03.2021 klo 11.30

E-vastuualueen johtaja Vesa Jouppila

HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

22.3.2021

HE 241/2020 haasteita työllisyyden hoidon kannalta

- Työllisyyspalveluiden pirstaloituminen - uudet rajapinnat
- Kuntouttava työtoiminta
- Moniammatillinen yhteistyö työllisyyden hoidossa
- Aluekehitystehtävät
- Hankintojen pirstoutuminen – pienhankinnoilla ”minimarkkinat”
- Kotouttaminen ja pakolaisista aiheutuvat kustannusten järjestelyt

Työllisyyspalveluiden pirstaloituminen - uudet rajapinnat

- Mikä on suunniteltu työllisyyspalvelujen kokonaisuus/tavoitetila?
- Julkisia sosiaali- ja terveystalveluita kootaan aluetasolle
 - "uudistuksen tavoitteena kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua"
- Julkisia työllisyyspalveluita ollaan hajauttamassa aluetasolta paikallisiksi
 - "Heikossa työmarkkina-asemassa olevat tarvitsevat usein työ- ja elinkeinoviranomaisen järjestämisvastuulla olevan julkisen työvoima- ja yrityspalvelun lisäksi muita palveluita voidakseen työllistyä. Esimerkiksi terveys- ja päihdeongelmat sekä elämänhallintaan liittyvät ongelmat saattavat olla esteenä työvoimatalveluihin osallistumiselle tai niistä hyötymiselle. Jos asiakkaan palvelutarve edellyttää muita palveluita kuin julkisia työvoima- ja yrityspalveluita ja jos edellä mainitun palvelun järjestämisvastuu on muulla viranomaisella tai taholla, työ- ja elinkeinoviranomaisen on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaan annettava asiakkaalle tietoa muista palvelumahdollisuuksista sekä tarvittaessa ohjattava asiakas muun viranomaisen tai palvelun järjestäjän palvelujen piiriin yhteistyössä näiden kanssa. Muut palvelutarpeet liittyvät useimmiten kunnan järjestämisvastuulla oleviin sosiaali- ja terveystalveluihin sekä Kansaneläkelaitoksen ja vakuutusyhtiöiden ammatillisen kuntoutuksen palveluihin."

Lakisääteisiä kuntien palveluita ja velvoitteita työllistämiseen liittyen (vahva sote-rajapinta)

- kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen
- työttömyysturvalaissa tarkoitettu vastuu työmarkkinatuen rahoituksesta (nk. "sakkomaksu")
 - SOTE-palveluiden siirto kuntien vastuulta hyvinvointialueille edellyttäisi nykyisen työmarkkinatukirahoitusvastuumallin uudistamisen. Kunnilla ei käytännössä ole roolia tai keinoja osallistua tarvittavien palveluiden tuottamiseen tai järjestämiseen muuten kuin hyvinvointi- ja koulutuspalveluiden osalta
 - Mikä olisi hyvinvointialueiden rahoitusvastuu/kannustimet työllisyyden edistämisen näkökulmasta?
- terveydenhuoltolakiin (1326/2010) perustuva tehtävä työttömien terveyden edistämiseksi; sekä
- työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa tarkoitettu palvelutoiminta (TYP)

Moniammatillinen yhteistyö työllisyyden hoidossa – uudet toimijat ja rajapinnat? Palveluintegraatio

- Sote-uudistuksen kanssa samanaikaisesti mahdollisesti toteutettava työllisyydenhoidon vastuun siirtäminen kunnille uhkaa pahimmillaan johtaa siihen, että paljon herkässä työmarkkina-asetmassa olevien kansalaisten palvelut pirstaloituvat, eikä palvelut kohdistu jatkossa oikein. Kansalaisten mahdollisuus saada tarvitsemiaan monialaisia palveluita saattaa vaarantua.
- TYP (lakisääteinen)
- Ohjaamot (vakiintunut toimintamalli)
 - 17-24 vuotiaille ohjausta työllistymiseen, opiskeluun sekä tulevaisuuden ja arjen suunnitteluun liittyvissä kysymyksissä
 - Esim. TE-asiantuntijoita, työhönvalmentajia, koulutusohjaajia, Kelan palveluasiantuntijoita, yritysneuvoja, asumisohjaajia, sosiaaliohjaajia, terveydenhoitajia ja ammatinvalinnanpsykologeja.
- Kotouttamot (vakiintunut toimintamalli)
 - maahanmuuttoon liittyviä ohjaus-, neuvonta- ja asiantuntijapalveluja palvelualueen maahanmuuttajille, viranomaisille, työnantajille, järjestöille ja muille tahoille, jotka tarvitsevat lisätietoa tai konsultaatiopalveluja maahanmuuttoon liittyvissä asioissa
- ...

Aluekehitystehtävät

- ”Lausuntokierroksella olleessa hallituksen esitysluonnoksessa uusista itsehallinnollisista alueista käytettiin nimeä sote-maakunta. Lausuntokierroksen jälkeen nimi muutettiin hyvinvointialueeksi. Sote-ministerityöryhmä linjasi, että itsehallintoalueiden nimi muuttuu maakunnaksi, kun esimerkiksi aluekehitystehtävät siirtyvät niille”.
- Spekulatiivinen viittaus pitäisi lakiesityksen perusteluista poistaa, koska Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista toteaa Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminta-ajatuksen:
 - Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla.

Hankintojen epätasapaino ja pirstoutuminen – pienhankinnoilla ”minimarkkinat”

- Työvoima- ja yrityspalveluita oltiin muutama vuosi sitten yhdistämässä kasvupalveluiksi maakuntaudistuksen yhteydessä
 - Kasvupalveluiden osalta keskeistä oli sote-integraation rakentaminen saman julkisen toimijan järjestämisvastuuseen perustuen
 - Järjestämisvastuun (julkinen toimija) ja tuotannon eriyttäminen (tulospäätteiset hankinnat palvelumarkkinoilta ja julkisen sektorin oma tuotanto) oli yksi kulmakivistä
 - Viranomaistehtävät vs. palvelut
- Jatkossa sote-palveluiden hankinnat olisivat nykyistä ammattimaisemmin ja keskitetympinä hoidettuja, kun taas työllisyydenhoidon hankinnat hajautetumpia, hyvin eri volyymisia ja vaihtelevalla osaamisella toteutettuja (jolloin palvelumarkkinoiden potentiaalia ja kehittymistä ei voida hyödyntää täysimääräisesti) – uhkana ”minimarkkinat”

Hyvinvointialueiden tehtävät ja rooli: kotouttaminen ja pakolaisista aiheutuvat kustannusten järjestelyt

- Hallituksen esityksessä 241/2020 ei mainita pakolaisista aiheutuneiden kustannusten järjestelyjä eikä oteta kantaa hyvinvointialueiden rooliin kotouttamisessa
 - Tulisi ottaa hyvissä ajoin huomioon, sillä nykyisen kotouttamislain puitteissa näihin kysymyksiin ei ole vielä vastausta
 - Sosiaali- ja terveydenhuolto ovat Suomessa olleet merkittävässä roolissa erityisesti pakolaisten kuntasijoitusten järjestelyssä ja alkuvaiheen palvelujen järjestämisessä
 - Kunnan maahanmuuttokoordinaattori voi olla monissa paikoin edelleen sosiaalipalvelujen henkilöstöä
- Hämeen ELY-keskus maksoi kotoutumisen korvauksia vuonna 2020 alueensa kunnille Kanta-Hämeeseen ja Päijät-Hämeeseen 10,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 laskennallisia korvauksia kunnille maksettiin Hämeessä 3,8 miljoonaa euroa. Maksetuista korvauksista 6,8 miljoonaa euroa koski sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia, tulkkauskustannuksia, toimeentulotuen kustannuksia ja alkukartoituksen kustannuksia.

Case HÄME: kotouttaminen, maahanmuuttotyö, pakolaisten kuntasijoitukset ja pakolaiskorvausten järjestelyt

- Hämeessä olemme saaneet hyvin kokemusta siitä, mitä kotouttaminen, maahanmuuttotyö ja pakolaisten kuntasijoitukset sekä pakolaiskorvausten järjestelyt voisivat tulevassa järjestelyssäkin olla
 - Hämeen ELY-alueella on jo kaksi järjestelyä, jotka jossain määrin ovat kaavailtujen hyvinvointialueiden suuntaisia: Päijät-Sote sekä Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä. Lisäksi alueella sijaitsee Riihimäen seudun terveystieteiden kuntayhtymä.
 - Kunnat ovat sopineet Hämeen ELY-keskuksen kanssa, että Päijät-Sote, Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä sekä Riihimäen seudun terveystieteiden kuntayhtymä voivat kuntien puolesta hakea sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannukset, toimeentulotuen kustannukset sekä tulkkauksista aiheutuneet kustannukset.
 - Kuntien roolina tässä järjestelyssä korostunut enemmän arjen kotouttaminen, kuntakokeilujen myötä työllistämispalvelujen järjestäminen, perheiden kotouttaminen, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen maahanmuuttotyö sekä alkuvaiheen ohjaus- ja neuvontapalvelujen järjestäminen.
- Tämä on osoittautunut hyväksi ja toimivaksi käytännöksi ELYn näkökulmasta ja toivomme, että vastaava järjestely mahdollistuisi myös tulevilla hyvinvointialueilla, jotka tulisivat olemaan Päijät-Hämeen hyvinvointialue sekä Kanta-Hämeen hyvinvointialue.